

МЕДЖАН МДУДІВАЛ

В.К.

КНИГОСПІЛКА

В. КРИЧЕВСКИЙ

Yufuebi u
maicpobi
elbacon

26/11/28 p.

1130 meam paekton
museo
B. Lukkha
22/11/1967 p.

МИКОЛА БАЖАН

БУДІВЛІ

ПОЕЗІЙ

Літературний
театралізованого мистецтва
УРСР

Бібліотека № 8890

КНИГОСПІЛКА

Бібліографічний опис та шифри для бібліотечних каталогів на цю книгу вміщено в журналі „Літопис Українського Друку“ та „Картковому репертуарі“¹⁴ Української Книжкової Палати.

СЛОВО О ПОЛКУ

Обкладинка
проф. В. Кричевського

Упрліт № 2988 Харків
Зам. № 1298. Тир. 2.000
Літ-друкарня
КНИГОСПІЛКИ
Харків, Нетеч.
наб., 14.
1929

Масивні коні, п'яні коні
Мотуззя рвали, пруги шлей,
Тягли в проклятім перегоні
Тупі потвори батарей...
У слід подоланій колоні
Тьма волочила мокрий шлейф.

Квадратний крок і коней, і людей
Котився в строгім ескадроні.
Бойці замислились: — ачей
Їржатимуть ще тихні коні
Перед атакою,
на лоні
Бездонних галицьких ночей.

Ніч одступу. В арієргарді
Йде смерть, схиляючись до тих,
Що зранені, при окраїні доріг,
Лежать у варті, марній варті
Шляху, що значився на карті,
Як шлях походів вікових.

Полки проходили проз них, ~~ніческої~~
І виверталися салдатські очі з корнем,
Мов білі пні, з крутих орбіт,
Щоб подивитися у слід ~~ніческої~~
Колонам кінним,
чотам чорним, ~~хвостом~~
Що йшли на схід.
Та, хлинувши у хлані літ, ~~за кінческої~~
Лягли, як на струну,
на шлях стрункий зі Сходу
Знов тупоти підтоптаніх копит,
І гуркоти голодного походу,
Шоломом із Збручá черпали чорну воду,
Змиваючи з лиця кров,
пил, ~~зі сміреної~~
піт.

ДОРОГА

Проходили роки. Приходили онуки
На ті поля, де вмер достойно дід,
І жовті черепи побожно брали в руки,
І клали їх очицями на схід.

І око, мов огонь суворого ісходу,
Горіло в мертвій голові,
Бо то були бойці передові,
Розвідчики великих армій сходу.
... О, жовті черепи, — камені межові
На скорбних перехрестях війн...

Знаки потужного маршруту —
Це жовті черепи очицями на схід.
Поз мертву голову забуту
Йдуть люди в радісний похід.
О, жовті черепи очицями на схід...

Ретельно тіні складено в штахети,
І над пустелищем степів,
Як хвіст скаженої комети, —
Огонь рапманних вечорів.

Упали тіні гострі бсторонь,
Чіткіш лягли риски гілок,
Перехилились в темну просторінь
Кущі здичавілих зірок.

Іду, дороги переламані,
Гнучись, плаzuють із під ніг.
Так важко на жорстокім камені
Класть лінії твердих доріг.

Так важко на жорстокім камені
Шляхів вирізьблювати грань.
Невже і справді заважка мені
Дорога зустрічей і тиха путь прощань?

Дорого зустрічей і тиха путь прощань,
Людська дорого, — просто стелься,

Відбивши на холодних рельсах
Огні ночей і дотики світань.

І кожному іти тобою,
Людська дорого меж і мір,
І тягнуться над головою
Сліди скривавлених сузір.

І знатиму, куди іти,
І терени, що проходитиму.
Людському захвату неситому
Невже не вистача мети?

Не всі серця дадуться хробаку,
Не всі шляхи у круг закуто,
І проросте зелена рута
На жовтому піску

НІЧНИЙ РЕЙС

Ю. Я.

Підноситься зневажливо рука,
І щерблене перо, неначе шпага,
Гнеться,
І пада, зломлений, в покресленій
Чернетці
Рядок, мов щогла неструнка.

Та напина вітрила плавні строф,
Скрипить холодним тросом літер
Вітер
Вишуканих катастроф.

Шукання катастроф, і мандрів, і надхнень —
Утіха всіх утіх, розрада всіх розрад.
Хай спинається твій патетичний фрегат,
Фрегат патетичних пісень,
Що чує крізь шторми, і ночі, і тьму,
Стенувшись од керми до носа,
Що судились йому,
Простяглися йому
Мужні мандрівки матроса.

Рівні та прості
Лягли на морях
Дороги матроські,
Як шрами од шпаг.
Тінь неспокійна й крилата
Корсарського злого фрегата
Морями облудними буде пливти,
Струмітиме хмуро повз чорні борти
Вітер одвертій салдата,
Вітер хоробрих людей,
Що кричить альбатросом між рей,
Тугий, як дуга арбалета,
Прямий, як удар стилета,
Шаршавий, як іржа
Корсарського ножа.

Рубай же ланцюги,
Зривайся із причалу,
Бо не в чорнильницях фрегат
шукає шквалу,
Бо ти, як муж і войовник,
В часи смертельного авралу
І компасу,
І серцю
Метнутись не дасиш у бік.

МОЄМУ ДРУГОВІ

Затулиш вікна і зачиниш двері, —
Твоя пора.

Беззвучно б'ються на папері
Сухі істерики пера.
Безжалісна й немилосерда гра
Із серцем й словом в перегони,
І божевільний пульс агоній
В химерних вивертах пера.

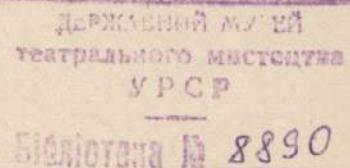
16

Так, поетичний гастроном,
Не помічаєш, як росте рік,
Нотуєш в захваті істерик
Убогі рими, серця тухлий жом,
І намагаєшся вотще
Знайти безодні в плоскім слові
І возвеличувати іще
Любов плохеньку, і серце тще,
Й життя у сірім піджакові.

В порожніх перевулках туги
Ти заблудився в присмерки бліді.
Пливуть неясні виднокруги,
Неначе круги по воді.

—2 Микола Бажан

17

ФОКСТРОТ

І кров повз серце проплива,
І не зникає з синіх губ ця
Схолола посмішка крива, —
І мій любимий, мій безсилий друг, —
В огидний зашморг самогубця
Зав'язується сам твій чорний виднокруг.

І гнилокровий, і мізерний смуток
Роня кінець твого пера,
Коли в шинках, у колі проституток,
Шукаєш правди і добра.
В порожніх перевулках туги
Ти заблудився в присмерки бліді.
Пливуть неясні виднокруги,
Неначе круги по воді.

*

Дугою вигнувшись, дає струна тупа,
Немов краплині, впали чорні ноті,
І ось улесливо з оркестру накrapа
Мелодія в розбещеній скорботі,
І люди йдуть, згинаючись в фокстроті,
Ламаючись у нерухомім па.

І скрипалі бліді помалу
 З скрипок опуклого бокалу
 У залю, як в тремкій сосуд,
 Переллють прелюд.
 Забився в похоті прелюдній
 Німий фокстрот, цей крок собак,
 Цей акт одвертий, акт прелюдний,
 Цей неймовірний акт.

Шматуй же крок, труси людей ти,
 Кохання механічний знак !
 Уже на чорнім горлі флейти
 Заходів худий борлак.
 Струна, як бич, пече банджо,
 І стогнути скрипалі,

Щоб звук хитавсь, як в жилі жовч,
 Як ртуть в гарячім шклі,
 Щоби, упавши з висоти,
 Запавсь, зім'явсь, зібгавсь,
 Щоби розкрилися роти,
 Роти голодних павз.
 І захлинувсь астмічний такт,
 Що рве, як рану, рот.
 Цинічний акт, прилюдний акт,—
 Розчавлений фокстрот.

Ах, солодійництво примар
 В розгойданому мюзік-голі !
 Віолончелі стегна голі,

І хтиві талії гітар,
І жирний ляпас підошов,
І крок кривий, як корч.
Ну, щож,
така людей любов,
Випростана сторч!
Хитаючись, любов іде,
До рота влипши ртом.
Любов людей, любов людей
Трусить животом,
Животом і клубами,
губами ботокуда,
Губами, мов окравками
скривавлених лахміть.

То, поспішаючи, стенографують люди
Каракулями шімі свою коректну хіть.
У стоккато шуму шімі,
Спотикатись в шумі шімі,
Це — любов.
Ось така ти в шумі шімі,
У строкатім шумі шімі
Ти — любов!

ЕЛЕГІЯ АТРАКЦІОНІВ

Із чорного стебла баска
сівба важких басів,
і флейти метушня баска
на рині голосів.

Із чорного стебла баска
сівба важких басів,
і флейти метушня баска
на рині голосів.

Різкий плижок, зухвалий скік,
сухий, як дріб, галоп,
і флейт одчай, цих флейт баских,
над ямами синкоп.

Крутися, світ, крутися, цирк,
крутися, карусель !
І гостроверхий феєрверк
злітає над усе...

І день — у смерк, і ніч — у смерк,
і серце — ні чичирк.
Крутися, скажений феєрверк,
крутися, скажений цирк !

І око юрб проколоте
на шлагах тисяч ламп.

Крутись, прокляте коло те...

Такт!

Темп!

Чи довго прокрутишся так тут,
невже не впадеш,
невже?

Кожен вигиб і темпу, і такту
віддрукує капельмайстерський жест.
Віддрукує і занотує:

стій!
На кожну ноту, на ту є
карб
свій.

І пізнаєш уперту математику
пароксизмів захвату і журб ...
Товаришу,
Друже,
братіку,—
в кожного є свій карб.

Кожному ноту нажебрано,
і іншої бути не могло б,
і рипить між іржавими ребрами
серця сухий суглоб.

Серце! Крутися, хитайся,
хитайсь, вигинайсь шкереберть!
Із губ акробата-китайця
струмочком сповзає смерть.

Захлинувся ковтками конвульсій,
завертівсь на блискучій косі,
і зчепилися в спільному пульсі
серця
усі !

Горло горбом напнеться,
втнеться крик,
як звисне, мов флаг, із трапецій
чорний людський язик.

Скрикне тоненько панійка...
Тоді націляйся й лети,
в зойки розпачливі, паніко,

зімни їхні голі роти !
Слину і слози виточи,
губи в гримаси зміси !
Розгойдались, мов трупи на ниточках,
голоси.

БУДІВЛІ

1

Собор

У тіні пагорків процвівши потайміру
Звучить колона, як гобою звук,
Звучить собор камінним Dies irae,
Мов ораторія голодних тіл і рук.

Встає огонь святобливої готики,
Як ватра віри,
як стара ясі,
І по - блюзнірському піднеслись в небеса,
Стрільчасті вежі —
пальців гострих дотики.

Рукою обійми холодні жили твору,
І дай рукам своїм німим
Піднести серце власне вгору
На грановитих списках рим,

Щоб в очі скнарі темних веж
Заглянуло воно,
мов дзвін сухий, забилось,
І тінь впаде із пальців веж, як стилос,
І почерку її на серці не знеш.

Немов кістляві й люті пута,
На серце ляже слів важкий узор.
Залізом,
полум'ям,
єлеем,
кров'ю
куто
Зловіщу повість про собор,
Як в захваті баданних юрм,
У скреготі зубів
і скреготі граніту,
Мов смертний спів,
мов клич одчайних сурм,
Щоб пломеніти і греміти,

Вставав собор на славу феодалу,
Яскinia віри,
кішло прощ,
І на лунці тарелі площ
Вже дзвін його упав помалу,
Мов мідний шаг,
офіри мідний шаг.
Так в католицьких висохлих руках
Бряжчать разки з пахучого сандалу.

На дзвін не йшли,
а плаzuвали лігма
Раби та блазні, дуки й королі,
І роззівлявсь собор,
немов солодка стігма
Безвольної й самітної землі.

І падали,
і дерлись під склепіння
Тіла без рук, і руки, що без тіл,
Роти, розірвані навпіл,
В камінну бистрину вплітали голосіння.

І як худа стріла, злітав над ними вгору,
Як рух голодних гостроверхий сніп,
Надхненний корабель собору
У фанатичнім, виснаженім сні.

Крутилися роки в похмурій веремії,
Та не згасали, щоб ізнов блишать,
Вогні готичних яросних багать
На щерблених мечах і косах Жакерії,

Бо уставав собор — гнобитель і захисник,
Юрби благання і юрби прокльон,
Й готичний розцвітав трилісник,
Мов хрест, мов квіт, мов псальма і мов сон...

*

Брама

У грі нелюдській,
 в спрагі неприродній,
 Потрясши ланцюги прикрас,
 Важкою зморшкою напнувся владний м'яз,
 Обняв краї
 спокійної безодні.

Піdnіc,
 як пожаданий келих,
 Широку браму в вишину,
 Широку браму, грішну і земну,
 Мов круглий перстень на руках дебелих.

І творчий хист,
 що не втомивсь,
 Снопи принадних зел на камені поклав,
 Як груди дів,
 гарячих і нечистих,
 У шпетних ігрищах уяв.

Так щедро кинув семенасту брость,
Як звик на ложе кидати коханку,
Що зна любовний піт,
                                важких запліднень млость,
І ситий сон,
                                і спрагу на світанку.

На бресті — квіт,
                                на бресті квіт, мов око
Розпаленого самкою самця
Ще тих століть,
                                коли в серця
Вливалась пристрасть хтивого бароко,
Що плинула з віків старого лабіринту,

Що поєднала іздаля
Вкраїнських брам рясне гілля
З вільготними акантами Коринту.

І той акант — не лавр
  на голові державця,
І брами щедрої ніхто не розчиняв,
Щоб бранців пропустить
  з подоланих держав,
Бо шлях побід крізь браму не прослався.

То брама пристрасті пригнобленій і лютій
Старих століть.
Одягнені в шарлат,
Тоді здвигав свої дзвіниці злотокуті,
Мов пишні бунчуки,
  бундючний гетьманат,

зліті вінчаною обі
клав систагмію віор замисленою
шестої земельної квітності є

спів. Си — тиха! Йот!

Тоді, немов тремкій вінець,
На масне волосся степу
Поклав церкви свої Мазепа,
Поет,

і гетьман,

і купець,

Тоді, програвши гру одчайну,
Навчився бігати назад
Мазепин білий кінь, оцей Пегас без стайні,
Безхвостий Буцефал

прийдешніх гетьманят.

Женіть того коня

хода його хай втихнел
Мов списка ржавого,
дзвіниць ламайте тіни
І мовкнуть дзвони,
дзвони з-під склепінь,
Бо серце наше більшеє за їхнел

Будинок

Немов веселка, викута в гамарні,
Уже нагнувсь над домом віядук,
Але ще юрбами навколо ходить гук,
Стас в стовпи громохкі й незугарні.

Стовпи громохкі. Палі риштовань.
Підойми зігнуті. Поламані домкрати.
Кипить могутніх будувань
Гарячий бунтівничий кратер!

В'їдається у степ

щупка робота та,
Як смерч, поставлений до низу головою,
Трясе рівниною, і двигає горою,
Мов аркуші, шари земні горта.

I вибуха, як постріл, рух,
Розряд міцних натуг.

Тут
Буяє труд,
I пруг

ляга на пруг,
I кут
ляга на кут,
Луна іде навкруг
Споруд.

Ідуть потужні голоси,
Як лави невгамовні,
І відгукаються баси
Тяжкої електровні,
Де на моторах, з-під щіток,
Між нафтових каліжок,
Повзе, закручуючись, ток,
Немов стальний остружок.
Наллявши сяйва в шклянку лямп,
Він в'є свою спіраль
Від паль
До дамб,
Від дамб
До паль,

Кваплячись у даль,
Де хаос ям і хаос куп
Піску й рудої ржі,
Де на твердий, упертий шруб
Нагвинчуються етажі.
Колонки електричних гроз
В дротах прогримотіли,
І лопає тривалий трос,
Як лопаються жили.
І смерчі звуків випряда
Оскаженіла хуга,
То крутиться мерщій труда
Величня центрофуга,

Обертається мерцій,
Луну на гони й гони
По рельсах гомінких колій,
Як вагонетки, гонить.
Копають степ, свердлять масив,
І закладають тут же
Не арки брам, а дула димарів
І кратери споруджень.
Зубами чорними зубил
Рубають ромби брил,
Бетон громадять в кучугури,
І пахне, як озон, щкий металу пил,
І котяться важкі акорди сил,
Широких спин і мускулястих тіл
З залізної клавіятури.

Залізо б'ють і гнуть прекрасну мідь
В горбатих м'язах руки чоловіка.
Як марш нечуваних століть,
Над землею гремить,
Над старою землею гремить
Будування висока музика.
І стогне степ,
і стугонить країна,
Стальна запінена турбіна
Електростанцій вікових.
І рухається день, як верств одвічний здвиг,
І другий день уже чекає черги,

РОЗМОВА СЕРДЕЦЬ

Бо кожен день,— як вибух і як штурм,
Шалений марш напруджень і енергій,
Салют,
і сальва сурм,
і виклик,
і алярм.

Труський, як лихоманка, дош.
Осіння ніч, йлка та чорна.
І б'ється на квадратах площ
Людина й тінь її потворна.
Ідуть вони. Спокійні. Вдвох.

Плекають впевненість глибоку,
Що десь дано їм аркушик підлог,
Де вільно ставити
крапки сухого кроку
І не боятися
крапок над власним „ї“,
Писать собі, читати собі свій вирок.
В брудний конверт
брудних квартирок
Сховавши свідчення свої.
В смердючому, в плескатому конверті
Заховано слова дрібних трептінь та мук,
І пані Вічності, шановній пані Смерті
Заадресовано до їхніх власних рук.

І так лежать листи,
життя малі цидулки,
І труситься над площами сльота,
І розбігаються в усі кінці провулки,
Немов рядки предсмертного листа.
Я теж іду.
І ось уже я вдома:
Хрестатик, № 50.
Я зупинився. Постать невідома
Заходить теж сюди,
і не верта назад.

На сходах пахне цвіль і сеча,
І купи тьми гниють в кутку,
А я несу на утих плечах,

Як чадну лямпу, голову важку,
І серця виссаний кавалок,
І тіло втомлене своє, —
І наді мною дім встає,
Мов божевільний катафалок.
На нього мовчки і без руху
Кладеться поверхів труна,
І гостро колеться на скілки тишина,
Струнком тонким снується біля вуха.
Всі двері замкнено.

Опущено фіранки.

У скриню запхнуто злигоднутишу й мир.
І на шнурку метляється пухир
Налитої ріденьким світлом шклянки.

По сходах щойно хтось пройшов,
Бо чую судорожний подих,
І шамотню широких підошов,
І як шуршить об стінку одяг.
Якийсь підпилий шалапут,
Бо для відвідин пізно доста!
І раптом зворухнувсь,
ожив холодний кут,
І вийшла звідти темна постать.
І бачу я туманний обрис тільця,
Що з закутка ступило наперед,
І через тільце — чорні бильця,
Іржавий сходів парапет.

II

Стоїть, зіпершися на трость,
В старенъким, синім віц-мундирі...
— Чого вам треба, ваша мосць,
В моїй неприбраній квартирі?
І поповзли дві п'явки брів,
І два шматки м'якого м'яса
Проплямкали пробачливу гримасу,
Нужденну посмішку й привітних пару
слів.
І то ж не сни химерні сняться, —
Вони відснилися сливе, —
І вир яких галюцинацій
Сухі клітинки мозку рве?
Я запитав:
— Ви хто такий,

Що стурбували супокій?
Чи то не вас на вулиці я стрів?
Чому ви не спите,
і хто вас пробудив?
— Ночі сухі. Сни сухі.
В петлях вулиць заплутався крок.
За які гріхи,
за чиї гріхи
Мені серця дано шматок?
Воно задохнулось,
воно звиса,
І слина тече з язика.
Так кров'яна дешева ковбаса
Шкварчить на блюді кабака.

Великий,
величний,
російський кабак
І розжоване серце мое !
Синя габа, від петлі габа
На серці у кожного є.
Кожен серце кричуше своє розіп'яв
На столах кабаків,
на хрестах перехресть,
І ніхто не закрив,
і ніхто не сховав
Язви велику честь.
Язва віків,
язва століть,

Благословенна язва та
На тому ж небі процвіта,
Де й п'ятикутний знак горить...
— Ти брешеш, тінь,
ти брешеш, тінь,
І гниль із слів твоїх тече !
Наш день, що знявсь у височінъ,
Не на твоє зіперсь плече.
І язви твоїх беркі герби
З сердець здирали ми.
Віддали кабаків доми
На самосуд юрби.
Ішла юрба, моя юрба,
Не бруком — по серцях !

Розбито в·пень, у·щент, у·прах
Великий твій кабак.
І марно намагався ти
Ховати свої герби.
Ламали людям ми горби,
Щоб вирівняти хребти.
Коли ж зламався, то впади
І серце з рук роняй.
Ми звикли з'єднувати ряди,
Бойців лічить щодня,
І нести серце, як трофей,
Порубаний в боях,
Як славний стяг,
почесний стяг,

Цей знак живих людей,
Знак вітру, бурі й зненавид,
Вогню й заліза гордий слід...

III

— Б'єте в громохкий барабан,
У барабан із людських шкір!
В людей замало в серці ран,
Зате багато дір.
І то не вітер — протяг то
В грудях людей свистить.
Не змиє і не змив ніхто
Клейна з людських лахміть...
— Клену і рву твоє клейно!..

— Не рви, бо я — то ти,
Бо ти і я — завжди одно,
І нам у-парі йти.
І тінь моя країною бреде,
Столика тінь оця,
І не зустріла ще ніде
Зачинені серця...
Я на бенкет безумства й глупства
Несу в кишені серце й карт
Колоду повну.

Милий жарт,
Дотепніший за самогубство!
І в кабаках землі веду одчайну гру,

Як божевільно п'янний банкомет,
І трьох партнерів я собі беру:
То вбивця, шлюха і поет.
І карти кидаю з руки
На лишаї процвілі столика,
І ніч розлазиться в боки,
Мов чорні вени в серці алькоголика.
І вбивця перший робить знак, —
Стиснув у руку похололу,
Мов круглу рану, мідяний п'ятак,
І ми згинаємось до столу.
Повія в банк для гри дарунок,
Мов перстень, здерши з губ, дає —
Дання невитворне своє :
Смердючий шлюхи поцілунок.

Поет блідий сидить між нами,
За столиком, на самому краю,
І частку сплачує свою
Дешевими й фальшивими словами.
Зім'явши серце в довгих пальцях,
Найбагатіший я між них...
О, серце,

серце,

не печалься,

На ешафот столів брудних
Кладу тебе, нічну офіру,
Серед вселюдського трактиру,
І граю партію свою,
І програю,
і завше програю...

Лишаю серце на столі,
Нехай лежить у бруді плазма.
Усі вітри землі,
всі подихи землі,
Немов надхнень надлюдських спазма,
Стикають горло, в груди б'ють,
І ніч кінчається,
    й мені лисніє путь...
Але не знаю я, куди тепер іти,
Коли у грудях цупко — тиша,
І бідне серце — бідна миша
Не прогриза тупі кути...
Й не треба знати!

Я пройшов

Багато кабаків,
    і більше ще церков
І цвінтарів крайн.
Ніде нічого не знайшов,
Крім серць пощерблених, і звихнутих
    голов,
І зігнутих колін.
А я шукав (чи то верзеться?)
І слів, і жінчин, і уяв,
Лише одного не шукав:
— загубленого серця.
І під сльоту нічних хвилинок,
Серед брудного кабака,

Не простягав, як руку жебрака,
Незgrabний серця втінок.
Благословенна кішл імла
І сухоребрих стін осуга!
Худа печаль і довга туга,
Мов потопельник, попливла.
Але приходять рівні ранки,
Часи уважності,
    години самоти,
І потрясаєш тіло ти,
Машинко лихоманки!
І подаєш до герцю знак ти,
І марширують по мені
Упевнені, нахабні і нудні
Твої прокляті такти.

І я тебе не переможу
Ніяк, ніколи і ніде...
І серце в путь мене веде,
І я не йти — не можу...

IV

Він замовчав,
і губи трутися білі,
І очі розкрива, мов вікна зачапілі,
І чоловічок, наче чоловік,
Зіперся на лутки запалені повік.
Як гострий орден в грудь худу,
Вчепилася лямпа в тьму.
Я в очі зазирну йому,
І одійду.

І зникне час, і буде тиша
Шукати, де лягти...
— То тінь твоя
за тінь хреста святіша?
А що нам хрест,
і що нам ти?
На смітниках чужих
твоя сконала Русь
Собакою голодною й худою.
~~Поміж норами~~ пристав — Ісус
В вінку з шипшин
не стане наді мною.
Святий городовик
і пристав ниць душ,

Цей лицемірний бог
Распутіна й Малоти
Мене не подола,
за ним я не піду
В його нудний участок для покути.
І я знущаюся, глузую і сміюсь
Із цього сторожа смиренности й морали,
З наглядача тюрми, що ви її назвали
Струнким і ясним словом — Русь.
Мені не храм —
бордель твій і трактир,
Запльовані столи —
мені не сповіdalні,
Ненависні мені

акафісти печальні,
Надсадні молитви
твоїх холопських вір.
Тримай же серця випнуту гилу
Безсилими і хтивими руками,
Як синій жмут кишок,
тягай попід ногами
Потворну тінь свою,
потворну і гнилу.
І всі слова твої —
то шорох тих інерцій,
Що ззовуть серця людей на бік
Тому влютовуєм ми в ребра кожне
серце, —

Так цвях вгана в будівлю будівник.
Ти кажеш, що я твій, а я клянусь —
  готовий
Двулике серце розламать навпіл
І дати псам напитися із жил,
Коли є крапля там
  твоєї злої крові.
Я знаю — ти живий,
  я знаю — ти не здох,
Кричу,
  кричу тобі я:
  доки
Ще шкутильгатимут лякливо кривобокі

Серця людські по трьох сажнях підлог,
В тинкованій труні, в коробочці труни,
Ковтаючи слова горлянками вузькими?
І дикі, як одчай, припадки тишини,
Ці діри в вічність, ломляться, під ними.
І клоччям котиться із уст і піт, і слизь,
Із уст, що випнулись глибоким чорним
  колом...
І зашморгом шляхи всі заплелись
Оцим христосикам, хлистам і богомолам.
Столонаачальники, убивці, сутенерики,
Раби раба і служники слуги,
Сини російської великої істерики
І всеросійської великої нудьги,

Всесвітнє падло і вселюдська гнусь,
Здихайте у своїй зачиненій конурі!
Повстала у вогні, в пожежі, в герці й бурі
Вкраїна інша й інша Русь...
І що,
і що тепер мені
Твій зойк, твій біль і зненавида?..
І мево лямпи, як сновида,
Пройшло повз мене в тишині.
І було чути, як парує вільгіть,
І випар тьми, мов тінь густа, застиг,
Тлетворна тінь, де сіпастесь тільки
Скажений живчик на кістках сухих.

Не заховає хижка тьма
Відблиска глухої муки,
І Достоєвський сухорукий
Горбатий лоб, як брилу, підійма.
І мружаться, мов ласі звірі, вилиці,
І рот слова несказані жує...
Серце,
тихе серце моє, —
Той помиливсь, хто не милиться.
То ж хай сьогодні швидше буде вчора,
І в двері хай твої не стука гість нічний...
Як штопор, в горло коридора
Вкрутився протяг довгий і в'юнкий.
Шарапнувшись, тіні стали строго

В чіткі і правильні ряди,
І темний кут...

Вдивившися туди,
Я не побачив там нікого,
Лиш пліснява полізла по стіні,
Де звикла з року в рік тулитись.
Спинялись, — не могли спинитись
Дрібненькі хвилі маячні.
Але все стало просте й звичне:
Пошарпана підлога, і стіна,
І лампа на стіні, й простора тишина,
І водогону стукання ритмічне.

І кожен стук — життя міцного знак,
Життя земного, простого, як подих.
І серце так мені сказало: „Так“,
І вітер шелестів по сходах...

П і с л я с л о в о

Чительнику ! Вельмишановний мій !
Невже насправді це лише цинічна містика,
Розхристана, без фігового листика,
Симптом моїх психостеній?
О, ні, бо я не гірш од Вас
Сам знаю твердо аж на диво,
Що бачить привиди в наш час —
Не витримано і шкідливо.

Тому — це так собі, чи вправа, чи прийом,
Бо вчти тут когось я не бажаю зовсім.
Адже не йти ж на тебе напролом,
Гамлете з спілки радслужбовців?

З МІСТ

	Стор.
Слово о полку	5
Дорога	9
Нічний рейс	12
Моєму другові	16
Фокстрот	19
Елегія атракціонів	24
Будівлі	42
Розмова сердець	49

КНИГИ М. БАЖАНА

1. «17-ий Патруль».

Книгоспілка 1926. Стор. 68. Ціна 50 коп.

2. «Різьблена тінь». Лірика.

Книгоспілка. 1928. Стор. 32. Ціна 40 коп.

Сучасне українське письменство

Поезія

Бажан. М.—17 патруль. Поезії. Ст. 67	ц. 50 коп.
Бажан М.—Різьблена тінь. Лірика. Ст. 31	ц. 40 "
Забіла Н.—Сонячні релі. Лірика. Ст. 32	ц. 45 "
Корж О.—Бортъ. Поезії. Ст. 61	ц. 30 "
Поліщук В.—Роден і Роза. Поема. Друкується	
Семенко М.—Степ. Поезо-фільма	ц. 10 "
Семенко М.—Маруся Богуславка Лірична драма Ст. 44	ц. 65 "
Сосюра В.—Золоті шуліки. Ст. 79	ц. 75 "
Сосюра В.—Вибрані поезії (роки 1921—23) . . .	ц. 25 "
Шкурупій Г.—Жарини слів. Вибрані поезії . . .	ц. 30 "
Яновський Ю.—Прекрасна Ут. Морські вірші. Ст. 76	ц. 80 "

Проза

Бузько Д.—На світанку. Оповідання. Друкується.	
Вражливий В.—Молодість. Оповідання. Ст. 187 . .	ц. 2 крб. оправа . . . . .
	25 коп.
Вишня О.—Вибрані твори. Вибір, редакція і вступ- на стаття і примітки про скотарство Омель- ки Буца. З портретом О. Вишні. Ст. 125.	ц. 90 коп.
Вишня О.—Моя автобіографія	ц. 20 коп.
Гордієнко К.—Автомат. Оповідання. Ст. 206 . .	ц. 1-40 коп.
Гордієнко К.—Славгород. Роман. Друкується.	
Досвітній О.—Хто. Соціальний роман. Ст. 191 .	ц. 1-60 коп.
Досвітній О.—Нотатки мандрівника. Ст. 128 . .	ц. 1-25 коп.
Копиленко О.—Твердий матеріал. Оповідання Ст. 231.	ц. 2 крб.
	оправа . . . . .
	25 коп.

Кость Котно —Сонце поза мінаретами. Начерки	
Ст. 138	ц. 1-20 коп.
оправа	25 коп.
Коцюба Г. —Свято на буднях. Оповідання. Ст. 150	ц. 1 крб.
Лісовий П. —Микола Ярош. Роман-хроніка. Ст. 229	ц. 1-60 коп.
Лісовий П. —В революцію. Оповідання. Ст. 138 .	ц. 70 коп.
Мусіяк С. —Горобині ночі. Оповідання. Ст. 71 .	ц. 40 коп.
Підмогильний В. —Місто. Роман. Ст. 256 . . .	ц. 2-20 коп.
Смолич Ю. —Фальшива Мельпомена. Роман.	
Ст. 188	ц. 1-60 коп.
Смолич Ю. —Останній Ейджевуд. Роман. 2-ге вид.	
Ст. 184	ц. 1-20 коп.
Смолич Ю. —Півтори людини. Роман. Ст. 104 .	ц. 55 коп.
Смолич Ю. —Господарство д-ра Гальванеску.	
Роман. Друкується.	
Слісаренко О. —Каменний виноград. Оповідання.	
Ст. 188	ц. 1-50 коп.
Тенета —Десята секунда. Повість. Ст. 223 . . .	ц. 1-50 коп.
Шкурупій Г. —Пригоди машиніста Хорна. Ст. 88.	ц. 20 коп.
Чечвянський —Царі природи. Гуморески . . .	ц. 60 коп.
Ярина —Людяні деталі. Новелетки Ст. 80 . . .	ц. 50 коп.
Яновський Ю. —Кров землі. Оповідання. Ст. 170 .	ц. 1-20 коп.
Шпол Ю. —Золоті лисенята. Роман	ц. 3 крб.

Замовлення й гроші адресувати:

До Правління Книгоспілки—Харків, Горянівський пр., 2.
 Філій Книгоспілки—У Київі, Одесі, Дніпропетровському
     або до найближчої кооперативної
     книгарні.

В. КРИЧЕВСКИЙ

